

Když se z nečtenáře stane čtenář. Molekuly čtení mění způsob, jak děti objevují knihy

Zrodily se z praxe, nadšení a touhy ukázat, že číst může každý. Svým tempem, bez stresu a s radostí. Program Molekuly čtení, za nímž stojí trojice žen, grafička Michaela Strešková, pedagožka Kateřina Špronglová a kurátorka dětské literatury Tereza Booth, přináší do českých škol metodu úrovnového čtení. Díky ní děti objevují kouzlo čtení, dává jim pocit úspěchu i chuť pustit se do další knížky. O tom, jak Molekuly vznikly, proč si děti knížky zamilovávají a jak se daří spolupracovat se školami i rodiči, jsme si povídali s Kateřinou Špronglovou.

?) Jak vlastně vznikl nápad na program Molekuly čtení a spojily se grafička, pedagožka a kurátorka dětské literatury?

Úplně první zrnko myšlenky představit metodu úrovnového čtení v českém vzdělávacím prostředí má původ v dlouholeté praxi na mezinárodní škole. K tomu se přidala zkušenost se zakládáním třídních knihoven, literární soutěž pro děti ze základních škol, spolupráce s českými nakladateli dětské literatury, ilustrování knížek, design výrobků pro děti nebo vedení kurzů tvůrčího psaní. My tři jsme se znaly dlouho, naše cesty se různě křížily a každá byla takový švýcarský nožík. Takže pak stačilo onu myšlenku vyslovit nahlas a dát jí konkrétní tvar.

?) Můžete jednoduše vysvětlit, co přesně znamená metoda úrovnového čtení a čím se liší od běžného nácviku čtení?

Nejprve je třeba zmínit, že metodu úrovnového čtení nevymyslely Molekuly, běžně se používá například v anglosaském vzdělávacím systému a existují různé způsoby využití. Má několik zásadních momentů, pokusím se je stručně popsat. Pracujeme s texty s postupně stoupající obtížností, promyšleně nastavenou tak, aby se z nečtenáře v klidu a jeho vlastním tempem stal čtenář. První úroveň jsou knížky bez textu, přesto jde o čtení ve smyslu získání informace a jejího zpracování. Proto od začátku každý přečte celou knížku, učí se sledovat obsah od začátku do konce a porozumění textu takto v kontextu je snazší. Každý zažívá úspěch z přečtené knížky, což je pro děti velká motivace. Při hodině čtení čtou všichni, ale každý na úrovni, kterou zvládá. Od každé knížky je více výtisků, takže děti mohou číst ve dvojici nebo malé skupince a procvičovat čtení nahlas. Ač by zdánlivě mohl

nastat chaos, při dobrém nastavení pravidel a systému můžeme s metodou pracovat i ve velmi početné třídě.

?) Na koho je metoda primárně zaměřena? Jsou to úplní začátečníci, nebo ji mohou využívat i starší žáci, kteří se s porozuměním textu potýkají?

Metoda úrovnového čtení je určena především pro začínající čtenáře. V anglosaském vzdělávacím systému ji od první třídy využívají jako hlavní zdroj výuky jazyka. My ji v našem prostředí nahlížíme jako podpurný nástroj pro takřikajíc výchovu ke čtenářství. Knížky jsou určeny pro děti v 1.–3. třídách základních škol, ale i ve 4. a 5. třídách se najdou děti, které se potřebují dočíst, nebo děti s odlišným mateřským jazykem, kterým tento formát textu může velice vyhovovat. Technicky třeba čtou dobře, ale potřebují procvičit slovní zásobu a celkové porozumění textu.

? Jaké konkrétní materiály nebo pomůcky jste pro práci s metodou vytvořili?

Pro práci s metodou jsou zásadní sady knížek s postupně vzrůstající obtížností textu. My jsme zvolily rozsah úrovní 1–20, v každé úrovni pět různých žánrů. Takže dohromady sto knížek. Všechny texty i ilustrace jsou původní, zapojilo se něco přes třicet českých ilustrátorů a ilustrátorek. Byla radost s nimi pracovat. Ve spolupráci s lingvistkou z Ústavu formální a aplikované lingvistiky jsme vytvořily manuál pro tvorbu textů. K sadám patří také pracovní listy, didaktické materiály a doporučení pro práci s metodou ve třídě i doma. Inspirace od pedagogů a dětí je bohatá, a tak stále vyvíjíme další podpůrné materiály, například vyprávěcí listy, příběhové i encyklopedické. Nejnověji vytváříme ve spolupráci se skvělými pedagožkami z mateřské školy program Námětová centra, v rámci kterého se činnostní učení ve školce váže na obsah knížek a děti se přirozeně učí brát knížky a čtení jako naprostou samozřejmost.

? S metodou pracuje už přes dvě stě škol. Jaké jsou jejich první zkušenosti a reakce dětí i pedagogů?

Velmi nás těší, že se s metodou úrovnového čtení začíná pracovat na školách různého typu po celé České republice. A mnoha různými způsoby. Někde se rozhodli pracovat systematicky a postupně se se třídou pročíst všemi knížkami v postupujících úrovních. Někde zvolili formu jednorázových čtenářských dílen, kdy použijí například tři úrovně nebo výběr knížek z jednoho žánru napříč úrovněmi. Jinde zase zvolili jen jednu knížku, kterou přečtou společně a ke které se vážou úkoly pro celou třídu nebo malé skupinky. Využití mají i knížky, kterým pracovně říkáme „pocitové“ (například tituly *Když je mi smutno*, *Co máme a nemáme rádi*) při třídnických hodinách. Na některých školách se rozhodli vyzkoušet úrovnové čtení jako součást připravovaného ŠVP. Zpětná vazba od pedagogů i rodičů je pozitivní, při modelových hodinách jsme měly příležitost pozorovat reakce dětí a bylo velmi pěkné vidět, s jakou chutí se do čtení pouští.

? V čem podle vás metoda nejvíc pomáhá? Rozvíjí spíš čtenářské dovednosti, nebo také sebevědomí a chuť do čtení?

Převládá spíš to druhé – čtenářské sebevědomí a chuť do čtení. Výuka čtení je běžně zaměřena spíše na technické čtení. Děti ho v různé míře zvládají, ale kuráž a chuť pustit se do jakéhokoliv textu je také důležitá. Při tvorbě knížek zohledňujeme i skutečnost, že čtenáři se liší žánrově. Někdo reaguje dobře na ilustraci, někdo na fotku, někdo přečte dobře recept, někdo příběh nebo fakta. Když děti od začátku čtou žánrově pestrý výběr knížek, každý může zazářit a zároveň

se seznámit s různými formáty. Lépe pak dokáže i ve vyšších ročnících reagovat na různé typy textů nebo zadání úloh nejen v hodině českého jazyka.

? Spolupracujete i s knihovnami a logopedy. Jaká je jejich role v celém projektu? Jakým způsobem mohou s vašimi materiály pracovat?

Knihovny hrají v šíření informací a nových přístupů velkou roli, obzvláště ty mimo velká města. Mnohokrát jsme jely na pozvání oblastní knihovny na seminář, kam byli seznámeni pedagogové z několika okolních škol, abychom metodu a materiály představily. Někde třeba knihovna pořídila jednu sadu a sestavila itinerář, podle kterého měly školy knížky zapůjčené a mohly si práci s nimi vyzkoušet. Knihovny také pořádají čtenářské dílny nebo čtenářské doučování. Logopedické praxe začaly s Molekulami také pracovat, zaujal je formát textu, kterého se děti nezaleknou, a témata, která jsou jim blízká. Víme, že kromě knížek hodně využívají vyprávěcí karty, což jsou vlastně knížky překlapané do sad kartiček s ilustracemi, s textem zvlášť. Děti si nejprve text poslechnou a podle karet mohou vyprávět obsah.

? Jak se do projektu mohou zapojit učitelé, kteří by chtěli metodu vyzkoušet? Je třeba projít školením, nebo si materiály mohou objednat a začít sami?

S metodou úrovnového čtení může začít kdokoli, není na to potřeba žádný certifikát. Je samozřejmě dobré zjistit si co nejvíce informací a rozmyslet způsob, jakým s ní budeme pracovat. Základní vysvětlení a doporučení k práci se sadami je volně dostupné na našem webu nebo je součástí sad. Pokud má škola zájem a je to pro nás možné, jezdíme na setkání s pedagogy, kde mluvíme právě o konkrétních situacích v praxi. Velmi se mi líbilo, když se jedna paní učitelka zeptala: „Vezmeme to úplně od začátku. Vejdu do třídy a pak se stane co?“ Skvělá otázka. Když nás dělí velká vzdálenost, setkáváme se s pedagogy i online.

? Na webu uvádíte, že s projektem spolupracuje také katedra psychologie PedF UK. Co přesně ověřuje a jaký význam má toto výzkumné zázemí?

Katedra psychologie PedF UK nás oslovila s tím, že by v tomto školním roce začali s projektem ověřování využitelnosti metody úrovnového čtení ve školních třídách. Během dvouletého šetření by porovnávali třídy používající Molekuly a třídy „bez Molekul“. My jsme navrhly školy, o kterých víme, že s metodou už pracují nebo se chystaly pracovat v tomto školním roce, ostatní už je na výzkumném týmu. Pro nás jsou

samozejmě taková data skvělým zdrojem informací a spolu-práce si velmi vážíme.

? Jaké největší překvapení nebo zjištění vám přinesl první rok fungování Molekul čtení?

Jednoznačně to byli pedagogové. Kolik učitelů, učitelů a dalších profesionálů z oblasti vzdělávání se propojuje v různých platformách, kde sdílí materiály, poznatky, ve svém volnu jezdí na semináře a víkendové školy. Je jasné, že na setkání o nové metodě přijde zpravidla jen určitý vzorek pedagogů, ale i na školách, kde jsme metodu představovali, byla nakonec reakce vstřícná.

? Jakou roli podle vás hrají rodiče při rozvoji čtenářských dovedností? Dá se metoda jednoduše přenést i do domácího prostředí?

Rodinné zázemí je prvním zdrojem motivace ke čtení. Tato startovní čára je ale velmi nerovná. Zdaleka ne všem dětem doma čtou, předkládají knížky a časopisy, berou je do knihovny. Některé děti toto vše zažívají ve školce nebo v první třídě poprvé. Metoda úrovněového čtení se určitě dá přenést i do domácího prostředí, pro zájemce máme dostupná doporučení, jak s knížkami doma pracovat, a kritéria, podle

kterých můžeme (ale nemusíme) vyhodnotit, jestli dítě tu kterou úroveň zvládlo. Základem je nezavalit děti knížkami hned, podporovat pozorné, pomalé čtení a po zvládnutí textu v jedné úrovni dětem dát knížku z vyšší úrovně.

? Jaké jsou vaše plány do budoucna? Chystáte rozšíření metody, nové sady knih nebo další formy podpory učitelů?

Podnětů a nápadů na rozšiřování programu je nepřeberně. Průběžně přidáváme do jednotlivých úrovní nové tituly, nová témata, přibývá také sad vyprávěcích listů a pracujeme na již zmíněném programu Námětová centra pro předškolní vzdělávání. Spolupracujeme s odborníky ze vzdělávání a s nakladateli dětské literatury, což přináší pro všechny strany cennou inspiraci. Co bychom velmi ocenily, je spolupráce s akademickým prostředím na podrobnějších metodických materiálech.

? A na závěr: kdybyste měla jednou větou říct, proč by se učitelé měli o Molekuly čtení zajímat, co byste řekly?

Protože Molekuly, stejně jako vy, fandí všemu čtení a všem malým čtenářům.

Rozhovor vedla Mgr. Michaela Váchová, odborná editorka Učitelského měsíčníku.

Objevte inspiraci z konference Škola jako místo setkávání

Nemohli jste se zúčastnit osobně? Nevadí! Díky videozáznamům z odborné konference **Škola jako místo setkávání** si můžete všechny příspěvky pustit online. A to kdykoli a odkudkoli.

Třetí ročník konference přinesl témata, která hýbou školstvím: efektivní řízení, moderní přístupy k výuce, spolupráci zřizovatelů a vedení, wellbeing ve vzdělávání, legislativní změny v pracovním právu či dopady umělé inteligence na školní prostředí.

Na webu **Řízení školy** najdete kompletní záznamy, doplňující materiály i shrnutí hlavních myšlenek.

Už teď si poznamenejte datum dalšího ročníku, a to **6. října 2026**. Staňte se součástí komunity, která mění vzdělávání k lepšímu.

